

## МЕТОДИЧНИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ В УНІВЕРСИТЕТІ

Тривалий час (більше 10 років) я викладаю соціальну філософію, відтак, маю певний досвід читання цього університетського курсу для бакалаврів – філософів. Певний час я викладав цей курс магістрам – соціологам. Це уможливило сформулювати декілька методичних настанов, на які варто звернути увагу.

*Перша* настанова, якою я свідомо керуюсь – необхідність враховувати особливості студентської аудиторії. Ця здавалось банальна констатація потребує своєї додаткової «розшифровки» - йдеться про те, що, як на мене, не доречно читати курс соціальної філософії так би мовити під одним кутом зору, тобто, з позицій якоїсь єдиної навчальної програми. Такі уніфіковані програми, як свідчить мій досвід, ускладнюють викладання цієї дисципліни, оскільки не враховують фахової спеціалізації студентів. Я переконався, що не слід стандартно викладати цей курс, наприклад, однаково читати соціальну філософію студентам, що вивчають соціологію чи філософію. Соціологи (особливо магістри) більше цікавляться філософсько – методологічними питаннями, і тому їм належить викладати цю дисципліну під кутом зору тих методологічних моделей дослідження суспільства, які може запропонувати сучасна філософія. Водночас соціологів майже не цікавлять історико – філософські екскурси. У філософів ситуація виглядає дещо інакше – вони більше спрямовані на історико – філософські підходи до вивчення суспільства. Хоча з огляду на ту кількість і обсяг історико – філософських курсів, які вивчають студенти – філософи, я, все ж, приділяю більше уваги сучасним філософським візіям суспільної проблематики.

Тож, *друга* настанова полягає в тому, щоб вибудовувати курс соціальної філософії у тематично – проблемному, а не історико – філософському плані. Це означає, що своїх на лекціях я намагаюсь окреслити певні «тематичні поля» – наприклад, природа соціальності, соціальна дія, комунікація, соціальні виміри науки, техніки і технології та ін. – які уможливають виявити певні проблемні ситуації щодо яких варто запропонувати студентам декілька сучасних підходів до їхнього розв'язання.

*Третя* настанова, якою я свідомо керуюсь у своїй викладацькій діяльності – студентам потрібно викласти спектр концептуальних позицій щодо певних соціально – філософських проблем. Виявляється, що кожна така тематично – проблемна ситуація має певне коло тих сучасних концептуальних розробок, які найвиразніше її репрезентують. Викладаючи різні теми я змушений звертатись до різних концептуальних джерел, тобто, оскільки не доцільно «зациклюватись» на якійсь одній концептуальній парадигмі, з позиції якої здійснювався б теоретичний аналіз різноманітних проблем соціальної філософії. Безумовно, я маю і власну позицію з основних соціально – філософських проблем, однак вважаю за необхідне викладати соціальну філософію спираючись на такі сучасні концептуальні напрями як: трансцендентально – прагматична філософія, символічний інтеракціонізм, неомарксизм, соціально – психоаналітичні теорії, аналітичні версії соціальної філософії, феноменологічні теорії суспільства, ліберальні теорії суспільства, постмодерні моделі суспільства. Я привертаю увагу студентів також до феміністичних підходів до соціально – філософської проблематики. Не можна обійтись і без системної теорії Н.Лумана (його «Soziale Systeme»). Без вміння надати студентам певну палітру концептуальних підходів до тих чи інших соціально – теоретичних проблем, тобто, відмовитись від монологічного викладу якоїсь однієї теоретичної позиції, важко розраховувати на позитивне сприйняття будь якого філософського курсу з боку сучасних студентів. Соціальна філософія у цьому контексті

нічим не відрізняється від інших філософських курсів, хоча одна відмінність, все ж, є – виклад цієї дисципліни вимагає від викладача вміння застосовувати концептуальний апарат соціальної філософії, її різних напрямів і шкіл, до аналізу певних суспільних проблем. Як свідчить мій досвід, без такого звернення до соціального життя важко зацікавити студентську аудиторію.

І це ще одна – *четверта* настанова, дотримання якої уможливорює наблизити виклад матеріалу до викликів сьогодення. Хоча слід визнати, що у цьому плані студентська аудиторія виявляє більшу зацікавленість політичною філософією, що мабуть можна пояснити тими буремними подіями, свідками (а то й учасниками) яких ми стали за останні десятиліття – розпад СРСР, зміни на політичній мапі світу, війни і конфлікти різного ґатунку, що регулярно розгортаються у різних регіонах світу, геополітичне протистояння і пов'язані з цим глобальні ризики тощо – все це надає політичним студіям різного рівня концептуалізації (від аналітичних оглядів до політично – філософських доктрин) особливої привабливості. Але і соціально – філософський дискурс, при вмілому використанні концептуальних ресурсів, дозволяє зацікавити студентів суспільною проблематикою, що, як на мене, є вкрай важливо з огляду на ту конкуренцію, яку кожний з нас відчуває не лише з боку своїх колег (це нормально і цілком природно), що читають, так би мовити, «суміжні» суспільні дисципліни (соціологію, соціальну психологію, філософію права, політологію, політичну філософію тощо), а й з боку сучасних інформаційних ресурсів, які надають студентам можливість отримувати різноманітні знання цілком самостійно. Тож, основна конкуренція відчувається з боку інформаційних джерел, і це та нова реальність, яку слід сприймати спокійно, як певну даність. До речі, це також розширює спектр можливостей як для викладання, так і для дослідження, і особливо презентації результатів своїх теоретичних пошуків. Нові інформаційні можливості надають кожному з нас доступ до різних комунікативних ресурсів, одним з яких є участь у «дистанційних» (інтернетівських) конференціях, круглих столах, семінарах спільно з зарубіжними колегами. Запрошення на участь у таких дистанційних акціях все частіше отримує кожний з нас, що звичайно висуває до нас нові вимоги.

*П'ята* методична настанова (хоча вона мабуть є першою) стосується організації практичних (семінарських) занять. Йдеться власне про те, що студенти повинні вивчати оригінальні праці (розділи і окремі фрагменти) тих філософів, що найбільш виразно репрезентують певні тематично – проблемні ситуації, які виносяться на семінарське обговорення. Тут є певні мовні проблеми, оскільки студенти, у яких я зазвичай викладаю, можуть працювати лише з англomовними текстами. Тож, щодо німецьких і французьких текстів, то доводиться користуватись перекладами, зокрема, англomовними, але й українськими і російськими також. Зрозуміло, що ми фахівці повинні знати мови тих текстів, які пропонуємо студентам. Тут все ясно. Інша справа студенти, наприклад, 2 чи 3 курсу. Як бути з ними? Якщо, наприклад, соціальна філософія викладається на 3 курсі, то я вже маю підстави вимагати від студентів того, щоб вони студіювали оригінальні тексти (зазвичай англomовними), і лише у разі відсутності таких користувались перекладами. З другим курсом дотримуватись цієї вимоги вже важче. Справа не лише у рівні знань студентами іноземної мови (якість вміння вони демонструють і на першому курсі), йдеться про те, щоб не лише прочитати, а й зрозуміти, осмислити філософські тексти. Тут без сторонньої допомоги студентам ніяк не обійтись. Звичайно допомога повинна надходити як з боку викладача, так і завдяки звернення студентів до додаткової літератури, яку я ретельно підбираю для кожного семінарського заняття.

*Шоста* вимога полягає у заохоченні студентів до «комбінованого» підходу до вивчення філософських текстів – поряд з оригінальним текстом потрібно вміти користуватись статтями, монографіями, інтернет – ресурсами, які суттєво допомагають краще зрозуміти прочитаний текст.

І *сьома* настанова стосується необхідності організовувати активне обговорення соціально – філософських проблем, що потребує проведення дискусій, колоквиумів, які

поглиблюють знання студентів, культивуючи критичне мислення, що, зрештою, є головною метою і водночас вимогою сучасної філософської освіти.

УДК 378.37.015

**Коробко Н.В.,**  
кандидат педагогічних наук,  
методист вищої категорії відділу науково-  
організаційної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,  
заступник голови Ради молодих учених ДВНЗ УМО, м. Київ

## **ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МОЛОДОГО УЧЕНОГО**

Соціально-економічні, глобалізаційні та інтеграційні процеси зумовили появу професійного середовища, в умовах якого постала об'єктивна потреба формування в людини готовності здійснити можливий вибір нової професії, вміння взаємодіяти з різними системами, швидко перебудовувати зміст власної діяльності, адаптуватися до потреб ринку праці в мінливих умовах сьогодення, тобто сучасна людина має бути професійно мобільною. Про актуальність проблеми формування професійної мобільності фахівця, наголошується у Законі України «Про вищу освіту», в якому вказується на необхідності щодо поєднання освіти з наукою та практичною діяльністю із метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

У міжнародних освітніх документах («До Європейського простору вищої освіти», Комюніке Конференції європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, «Болонський процес – 2020 – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті» та ін.) зазначається, що поява нових сфер діяльності людини, динамічність сучасного світу, розвиток технічного прогресу, потребує активних і мобільних висококваліфікованих фахівців. Необхідність створення єдиного освітнього простору ґрунтується на стратегіях розширення знань, удосконалення вмінь та компетентностей як у особистісній, так і в професійній сферах, потребує інтеграції вищої освіти з науковими дослідженнями, розвитку його інноваційного та випереджувального характеру, одержання якісної освіти, оптимізації працевлаштування випускників, подальшого розвитку студентоцентрованого навчання, мобільності студентів, викладачів і дослідників, формування гнучких освітніх траєкторій навчання та необхідності продовження такої діяльності у період до 2020 року.

Зростання наукового інтересу інтеграції вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти відкриває нові орієнтири для професійно-мобільних фахівців з високим рівнем наукової, професійної та загальнокультурної підготовки, а особливо для молодих учених. Саме тому найважливіше завдання вищої педагогічної освіти у процесі підготовки молодих учених – сформувати у нього високий рівень фундаментальних знань та навичок у науковій, викладацькій, управлінській формі трудової діяльності, здатність до безперервного професійного зростання особистості.

Професійна мобільність як наукова проблема розглядається вченими в таких аспектах:

- готовність особистості до самореалізації та мобільності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, А. Борисюк, Ю. Бохонкова, О. Блинова, Г. Вайзер, П. Горностаї, Н. Завацька, І. Зимня, Є. Клімов, М. Кліщевська, О. Краснорядцева, О. Леонтьєв, Н. Михайлова, Л. Орбан-Лембрик, М. Пряжников, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе, П. Шавир, А. Штейнмец та ін.);
- детермінанта конкурентоспроможності особистості (Ю. Дворецька, Е. Зеєр, А. Маркова, Л. Мітіна, М. Пряжнікова та ін.);